

Hírek, ismertetések

Összeállította: PALOTÁS Klára

SZEMÉLYI HÍREK

A Miskolci Egyetem Ásványtan–Kőzettani Tanszékéből és a Földtan–Teleptani Tanszékéből megalkult az Ásványtani–Földtani Intézet, melynek megbízott vezetője FÖLDESSY János lett.

A Miskolci Egyetemen 2007. február 26-án sikeresen zajlott le ANTALNÉ BERECSKI Ágnes „Az európai középső–felső-paleolitikum öskörnyezeti viszonyainak vizsgálata a gravetti-kultúra összefüggésében (A Vénusz szobrok szerepe egy régészeti kultúra életútjának bemutatásánál)” című PhD értekezésének nyilvános vitája. A jelölt kutatásait az Ős- és Ókortörténeti Tanszék és a Földtan–Teleptani Tanszék együttműködésének keretei között végezte dr. RINGER Árpád, illetve HAJDUNÉ dr. MOLNÁR Katalin témavezetők irányításával. A bíráló bizottság elnöke dr. FÖLDESSY János, a bírálók dr. KORDOS László és dr. MESTER Zsolt voltak.

Sikeres PhD védések a Miskolci Egyetemen a MIKOVINY Sámuel Doktori Iskolában:

FÜGEDI Ubul: A gyöngyösorszi környezetszennyezés geokémiai vizsgálata. Témavezető: dr. FÖLDESSY János PhD, CSc, egyetemi tanár, intézetvezető. Nyilvános vita és védés: 2007. máj. 22.

MAROS Gyula: A Mórággyi Gránit szerkezeti fejlődése az ImaGeo magszkennerrel történt fúráserkékelések alapján. Témavezető: dr. NÉMEDI Varga Zoltán professzor emeritus. Nyilvános vita és védés: 2007. máj. 23.

Elhunyt tagtársaink

Dr. SZŐÖR GYULA

Emlékünkben és munkájában tovább él.

2007. április 6-án Debrecenben örök nyugalomba helyezték a 67 éves korában elhunyt SZŐÖR Gyula egyetemi tanárt.

KORPÁS László méltatása

A Magyarhoni Földtani Társulat, a Kubai Földtani Társulat, a Magyar Állami Földtani Intézet, a Kubai Földtani és Őslénytani Intézet, Magyarország és Kuba, a közelmúltban vesztette el egyik tiszteletreméltó, életében, munkájában mértékadó tagját, KORPÁS Lászlót.

Felhatalmazva érezzük magunkat a méltatásra a két ország mindazon szakmai intézménye és társadalmi szervezete nevében, melyekkel KORPÁS László kapcsolatban, vagy tagsági viszonyban volt, mivel ismerjük tevékenységét, és azokat az erőfeszítéseket, amit a népeink közti kapcsolat fenntartása érdekében kifejtett.

Egyaránt kiemelkedő szakmai színvonalú földtani térképező munkát végzett a Dunakanyar térségében, vagy a kubai-magyar térképező csoport tagjaként Kubában az egykori Oriente tartomány területén, ugyanígy a magyarországi és a kubai karszt kutatása területén. Korpás László az 1970-es és az 1980-as években, több periódusban mintegy 10 évet dolgozott Kubában. Munkájának, tevékeniségének gyümölcse Kuba első bauxitprognózis térképe. Amellett, hogy közreműködött Kuba első ásványi nyersanyag perspektívákat feltáró térképének megalkotásában, egy időben felügyelte a KGST együttműködés keretében Kubában dolgozó magyar földtani kutatócsoport munkáját is.

Ezekben az években KORPÁS László számos barátságot és baráti kapcsolatot épített ki azon ritka erényének segítségével, melyben egyesíteni tudta intelligenciáját a szerénységgel, alázattal és jósággal.

Magyarországra történő visszatérése után sem szakadtak meg kubai kapcsolatai, alapító tagja és egy időben elnöke volt a Magyar-Kubai Baráti Társaságnak. Ebben a minőségében több alkalommal látogatott el hazánkba azokkal az adományokkal megrakodtan, melyeket a Baráti Társaság által támogatott Fontanar kerületi óvoda részére hozott.

KORPÁS László több Kubai Földtani Kongresszuson vett részt, ezek egyikén került átadásra számára a Kubai Földtani Társulat tiszteleti tagsága, melyet haláláig birtokolt. Mi kubaiak soha nem felejthetjük el „Te lo agradezco Cuba” (Köszönöm neked Kuba) című írásának befejező sorait, amelyben összegzi Kuba iránti érzéseit.

Egyik szerzője annak a könyvnek, amely összefoglalja a kubai-magyar földtani együttműködés

történetét. Több magyar kollégával együtt kiharcolta azt is, hogy a magyarok által a mexikói Sierra Gorda térségében végzett munkákban biztosítsák egy kubai szakértő részvételét, ami meg is történt.

Mindezekért, és mindazért amit szavakkal talán nem is lehet kifejezni, küldjük Önöknek részvétünket, osztozunk fájdalmukban és gyászukban, azzal az érzéssel, hogy László közénk tartozott. Emléke örökre bevésődött mind a kubai geológia, mind Társulatunk történetébe!

Sociedad Cubana de Geología

Havanna, 2007. február 5.

Fordította: BREZSNYÁNSZKY Károly

FELHÍVÁS

Tisztelt Kollégák, Kedves Természetbarátok!

Örömmel közöljük, hogy megalakult a „Magyar ProGEO Egyesület a földtudományi természeti értékek megismertetéséért” (röviden: Magyar ProGEO Egyesület, a továbbiakban egyszerűen egyesület), amely a ProGEO nemzetközi szervezet céljait követve, annak magyarországi területi csoportjaként kíván működni.

A ProGEO nemzetközi szervezet alapvetően azzal a céllal jött létre, hogy Európa földtudományi értékeinek megőrzését, védelmét és megismertetését minden lehetséges módon elősegítse. Munkájának kezdetei 1988-ra nyúlnak vissza, 1993-ban alakult meg formálisan és 2000-ben jegyezték be hivatalosan. Magyarország a kezdetektől fogva bekapcsolódott a szervezet munkájába az egykori Természetvédelmi Hivatal irányításával, e téren külön ki kell emelni dr. TARDY János és az azóta körünkől sajnálatosan eltávozott dr. RÁDAI Ödön sokoldalú munkásságát; e kapcsolatok eredményeként a ProGEO mindjárt a megalakulása utáni évben, 1994-ben Magyarországon tartotta ülését. A meglévő kapcsolat elmélyítése és a célkitűzések sikeresebb megvalósítása érdekében azonban a nemzetközi szervezet régóta kéri egy szervezett keretekben működő magyarországi munkacsoport megalakítását. Ennek az igénynek kívántunk eleget tenni az egyesület létrehozásával.

A Magyar ProGEO Egyesület alapszabálya szerint az egyesület céljai közé tartozik többek között hazánk gazdag földtudományi örökségének felmérése, megőrzésének kezdeményezése és a nagyközönséggel való megismertetése, a földtudományi örökség megőrzése szempontjából fontos kutatások szervezése, részvétel a nemzet-

közi ProGEO szervezet munkájában, különösen egy egységes európai földtani örökségi katalógus összeállításában, javaslatok megtétele további értékek védelmére nemzetközi és hazai szinten egyaránt, valamint új szemlélet és módszerek bevezetése a földtani, felszínalaktani, vízföldrajzi, talajtani, biológiai értékek együttes értékelésének és védelmének meghonosítására és azok alkalmazásának támogatására. Az egyesület további fontos tevékenysége lesz még az oktatási tevékenység ellátása, a célokhoz kapcsolódó hírlevelek, szakmai anyagok, illetve kiadványok kiadása, honlap fenntartása, a célokhoz kapcsolódó projektek, konferenciák, bemutatók, táborok, versenyek és egyéb programok szervezése, valamint a témához kapcsolódó szakkifejezések magyarítása, természetesen mindezen tevékenységek során szoros együttműködés kialakítása a hazai és külföldi társszervezetekkel.

Az egyesület hivatalosan 2003. április 3-án alakult meg a MÁFI Stefánia úti épületében. Az alapító tagok jóváhagyták az alapszabályt, megválasztották a tisztségviselőket és meghatározták a működéshez szükséges tagdíjat. Az alapító tagok mellett az egyesületnek lehetnek rendes, pártoló és tiszteleti tagjai, utóbbiaknak ezt a címet az egyesület közgyűlése adományozhatja. Rendes tag lehet minden olyan természetes és jogi személy vagy jogi személyiség nem rendelkező gazdasági társaság, illetve önkormányzati testület, aki, illetve amely az Egyesület működési területéhez kapcsolódó tevékenységet végez, az Egyesület alapszabályának rendelkezéseit magára nézve kötelezőnek elfogadja, kötelezettséget vállal a tagdíj megfizetésére, valamint az egyesület közgyűlése tagnak elfogadja.

Az egyesület jogi bejegyzése folyamatban van.

Az egyesület alapító közgyűlése a hatályos jogszabályoknak és az elfogadott alapszabálynak megfelelően elnökséget és ellenőrző bizottságot választott.

A megválasztott tisztségviselők:

Tiszteletbeli elnök:	TARDY János
Elnök:	HORVÁTH Gergely
Társelnök:	CHIKÁN Géza
Elnökségi tagok:	CŠILLAG Gábor KARANCSI Zoltán
Az Ellenőrző Bizottság tagjai:	
Elnök:	CŠERNY Tíbor
Bizottság tagok:	KISS Gábor VINCE Péter

Várjuk mindazok jelentkezését, akik az egyesület fenti célkitűzéseivel és tervezett tevékenységi körével egyetértének, és az egyesületbe tagként be kívánnak lépni Szeretettel várunk

mindenkit, aki természetvédelem ügye iránt elhivatottságot érez!

Budapest, 2007. április 15.

CHIKÁN Géza s.k.
társelnök

HORVÁTH Gergely s.k.
elnök

RENDEZVÉNYEK

Ifjú Szakemberek Ankétja, Bakonybél 2007. március 30–31.

A rendezvényre a Magyar Geofizikusok Egyesülete és az Magyarhoni Földtani Társulat Ifjúsági Bizottságai, ill. az Ifjúsági Alapítvány szervezésében került sor. A geológusokból és geofizikusokból álló zsűri 3 kategóriában az alábbi egyesületi és felajánlott különdíjakat a következő szerzőknek a jelzett munkákért ítélte oda.

Elméleti kategória

- I. díj: SZANYI Gyöngyvér (ELTE FFI Geofizikai Tsz.): Budai barlangok kalcitkiválásainak uránorsos kormeghatározása
- II. díj: KISS Gabriella (ELTE FFI Ásványtani Tsz.): Párnalávák fáciesei és fluid-kőzet kölcsönhatás a Darnó-zóna szubmarin vulkanitjaiban
- III. díj: JENCSEL Henrietta, BODA Erika, SZAMOSALVI Ágnes (Eötvös Loránd Geofizikai Intézet): Új összefüggés a kifyolóvíz és a réteghőmérséklet között

Gyakorlati kategória

- I. díj: TÓTH Emőke, SZINGER Balázs (ELTE FFI Őslénytani Tsz.): Mikro-CT alkalmazása, mint új lehetőség az őslénytani kutatásban
- II. díj: PETHE Mihály (ELTE FFI Geofizikai Tsz.): Szemely-Hegyes régészeti lelőhely geofizikai vizsgálata
- III. díj: JAKAB Andrea (Mecsekérc Zrt.): Geotechnikai dokumentálás és a JointMetriX3D használata a vágatban az atomerművi kis és közepes aktivitású radioaktív hulladékok végleges elhelyezésének programján belül
- Poszter kategória
- I. díj: DOMBRÁDI Endre (ELTE FFI Geofizikai Tsz., Netherlands Centre for Solid Earth Science (ISES), Vrije Universiteit, Amsterdam): Folyók, fraktálok, felszínmozgás
- II. díj: DÉGI Júlia (ELTE FFI Litoszféra Fluidum Kutató Laboratórium): Informatikai problémák a xenolitikutatásban – GRANULIF az egységes adatbázis építésé

III. díj: LUKÁCS Adrienn, BÜDI Norbert, PIKHELY Viktória (ME Műszaki Földtudományi Kar): Őslénytani együttesek méreteloszlásának vizsgálata a mulató-hegyi (Magyarvalkó, Erdély) *Nummulites perforatus*-populáció példáján

Küöldíjak

Szilárd József-díj:

PETROVSZKI Judit, PETHE Mihály (ELTE FFI Geofizikai Tsz.): Régészeti objektumok nagy felbontású mágneses mérésekkel történő lehatárolása Pórolissumon

MÁFI különdíj:

RÁBI Márton (ELTE FFI Őslénytani Tsz.): Késő-oligocén (egri) ragadozó emlősök Máriahalomról

ANGYAL Zsuzsanna, MAROSVÖLGYI Krisztina, KONC Zoltán (ELTE FFI Környezet- és Tájföldrajzi Tsz., ELTE Környezettudományi Kooperációs Kutató Központ, ELTE FFI Litoszféra Fluidum Kutató Laboratórium): Erőművi salakmeddők vizsgálata másodlagos nyersanyagként történő hasznosítás szempontjából

Mol Nyrt. különdíj:

PÓKA Andrea (ELTE FFI Geofizikai Tsz.): Földrengések és a Föld forgása: a Föld forgási és orientációs paramétereinek változása a Nemzetközi Földforgás Szolgálat (IERS) által közölt adatok alapján

MBFH különdíj:

VINCZE Orsolya (ELTE FFI Geofizikai Tsz.): Neotektonikai vizsgálatok a Balaton keleti medencéje környezetében nagy és ultranagy felbontású szeizmikus szelvények alapján

MTA GGKI különdíj:

ROKOB Krisztina, CSERNY Tibor, VÖRÖS Lajos, BUCZKÓ Krisztina (NYME-EMK Földtudományi Intézet, MÁFI, MTA Balatoni Limnológiai Kutatóintézet, Magyar Természettudományi Múzeum Növénytára): A Balaton vízminőségének rekonstrukciója kovamoszatok alapján a Siófoki-medencében

KALETA Márta, CSERNY Tibor, SZEBÉNYI Géza (NYME-EMK Környezettudományi Szak): Recski csevi-cés kutak vízföldtani felmérésének előzetes eredményei

PÓKA Andrea (ELTE FFI Geofizikai Tsz.): Földrengések és a Föld forgása: a Föld forgási és orientációs paramétereinek változása a Nemzetközi Földforgás Szolgálat (IERS) által közölt adatok alapján

GÁL Brigitta (NYME-EMK Föld-és Környezettudományi Intézet): Szigetközi Földtani Monitoring (1996–2005) vízkémiai eredményei

MFT különdíj:

MAKÁDI László (ELTE FFI Őslénytani Tsz.): Scincomorpha gyíkok a felső-kréta Csehbányai Formációból (Iharkút, Bakony)

TXM Kft. különdíj:

TÓTH Emőke, SZINGER Balázs (ELTE FFI Őslénytani Tsz.): Mikro-CT alkalmazása, mint új lehetőség az őslénytani kutatásban

Mecsekérc Zrt. különdíj:

ROKOB Krisztina, CSERNY Tibor, VÖRÖS Lajos, BUCZKÓ Krisztina (NYME-EMK Földtudományi Intézet, MÁFI, MTA Balatoni Limnológiai Kutatóintézet, Magyar Természettudományi Múzeum Növénytára): A Balaton vízminőségének rekonstrukciója kovamoszatok alapján a Siófoki-medencében

MFT Ifjúsági Alapítvány különdíja:

SZEKSZÁRDI Adrienn (ELTE Kőzettan–Geokémiai Tsz.): Tokaji-hegységi limnokvarcit-limnopalit pattintott köeszközök és nyersanyagok előfordulása, petrográfiai és geokémiai vizsgálata

SÁGI Tamás, KISS Balázs (ELTE FFI Kőzettan–Geokémiai Tsz.): Pleisztocén vulkanikus üledék a Kárpát-medencében

KISS Balázs, SÁGI Tamás (ELTE FFI Kőzettan–Geokémiai Tsz.): A Bagi Tefra geokémiai vizsgálata: következtetések a vulkáni üledék származására

LUKÁCS Adrienn, BÜDI Norbert, PIKHELY Viktória (ME Műszaki Földtudományi Kar): Őslénytani együttesek méreteloszlásának vizsgálata a mulató-hegyi (Magyarvalkó, Erdély) *Nummulites perforatus*-populáció példáján

KÖNYVISMERTETÉS

HÁLA József: Ásványok, kőzetek, emberek — Történeti és néprajzi dolgozatok
Eletmód és Tradíció 9., Bp, 262 p.

A mű az MTA Néprajzi Kutatóintézetének kiadásában 2006 őszén jelent meg. Az alábbi tanulmányokat tartalmazza: Kőbányászat és kőfaragás Dunabogdányban; A kőfaragás és emlékei a székhelyi Homoródjánosfalván; Adalékok az agyapala magyarországi hasznosításához; A budafoki barlanglakások; Az aggteleki Baradla-barlang mondái; Adalékok az Ipoly és a Garam menti gyógyforrások és szent kutak ismeretéhez; A háromszáz özvegyasszony tánca — egy bányászmondánk néhány történeti, irodalomtörténeti és folklóriztikai vonatkozása; Szent Kinga, Szent Miklós és a sóbányászat; Kőfőzés, kőszítés és kőevés.

A kötet megvásárolható a szerzőnél – MÁFI, telefon: 251-0999/219 – ára: 1.000,- Ft.

HÁLA József

MÁDLNÉ SZÖNYI Judit: A geotermikus energia, készülékek, kutatás, hasznosítás
Grafon Kiadó, Bp, 144 p.

Az ERDÉLYI Mihály Alapítvány gondozásában megjelent könyv szakirodalmi áttekintést nyújt a geotermikus energia témaköréről. A mű az ELTE-n működő „Erdélyi Mihály Hidrogeológiai Iskola és UNESCO Tanszék” alkotó közösségének munkájaként, RYBACH László professzor, Dr. DÖVÉNYI Péter, REZESSY Géza és MÜLLER Imre professzor lektorálásával és HORVÁTH Ferenc professzor, intézet igazgató ajánlásával látott napvilágot.

Magyarország kedvező adottságai miatt kiemelten érdekelt a geotermikus energiaforrások jobb megismerésében, valamint az e célt szolgáló kutatásokban és beruházásokban. Fontos kívánalom, hogy az ország jelenét és jövőjét e lehetőségek tekintetében reálisan ítéljük meg, ezzel is elősegítve a geotermikus energia hasznosítását. Ehhez, társadalmi szinten, a mainál szélesebb körben kell tisztában lenni a témakör nemzetközi helyzetével. Ennek elősegítését szolgálja a mű.

A könyv természettudományos közelítésben, a geotermikus rendszerek, és készülékek dinamikus szemléletű kezelését helyezi középpontba. Válaszolja a geotermikus energiahasznosítás kínálat lehetőségeket és összefoglalja a témakörre vonatkozó ismereteket. Forrásjegyzékében több mint kétszáz, zömében folyóiratcikk és könyv szerepel. Ezek közel fele 2000 után íródott, de a 2004–2005-ös keltezésű tanulmányok száma is több tucatnyi. Számos internetes szakmai oldal is szerepel a listában. Mindezek ellenére a könyv a szerző célkitűzéseinek megfelelően, az összefoglaló jellegű szem előttartva nem merül el az egyes témakörök részleteiben, nem törekszik tematikus teljességre. A forrásjegyzék azonban mindenki számára lehetőséget kínál az alaposabb elmélyülésre.

A művet angol–magyar szöszedet és a könyvben szereplő, a geotermiában használatos fizikai mennyiségek jegyzéke egészíti ki. A tárgyalt témaköröket számos, a világ különböző részéről és Magyarországról származó példa szemlélteti.

A kiadvány megfontolásra ajánlja a geotermikus energiahasznosítás által kínált előnyöket: a földhő, és a termálvizben rejlő energia „helyben termelődő”, ezért bizonyos helyzetekben kiválthatja a költségesebb hagyományos energiafajták használatát; egy-egy geotermikus projekt relatíve

magasabb beruházási költségeit ellensúlyozza az üzemeletés alacsonyabb költsége, és az energia-termelés „környezetbarát hajtóanyaga”. A termálenergia részesedésének növelése az energiamérlegben fontos lépés az üvegházgázok kibocsátását előírnó kyotói egyezmény kívánalmainak teljesítése felé, melyeket az Európai Unió is egyre hangsúlyosabban fogalmaz meg.

A megújuló energiaforrások, köztük a geotermikus energia, a célt segítő Európai Unió és hazai pályázati lehetőségek ellenére ma sem kap elegendő figyelmet és támogatást Magyarországon. Ahhoz, hogy ebben valódi előrelépés történjen, a fejlesztési, kutatási és technológiai lehetőségek ismerete mellett, — melyekről e kiadvány tájékoztat — kormányzati szándék és döntések is szükségesek.

A könyv ennek jegyében elsődlegesen a jövő generációnak, az egyetemistáknak íródott. A felsőoktatás számos érintett szakterületén bevonható az oktatásba. A geotermikus hivatászerűen foglalkozó szakemberek számára, a könyvben összegyűjtött szakirodalom és a belőle kiolvasható újdonságok jelenthetnek vonzerőt. Az ismeretek átadásának további szélesítése érdekében a könyv érdeklődésre tarthat számot a középiskolai tanárok körében. Barátságos megjelenítése, természetudományos közelítése, továbbá a matematikai formulák legszükségesebbre szorítása miatt a témakör iránt érdeklő laikusok is forgathatják, és választ kaphatnak belőle felmerülő kérdéseikre. Végül, de nem utolsó sorban, a könyv remélhetőleg nem kerül el a döntéshozók figyelmét sem.

A könyv színes nyomású, megtekinthető és megvásárolható az Alkalmazott és Környezetföldtani Társaságon az 1-702-es szobában SZEGEDI Margitnál kedd és szerdai napokon 12–15 óra között. A könyv ára 5500 Ft, hallgatóknak érvényes diákigazolvány felmutatása ellenében, 3600 Ft.

MINDSZENTY Andrea

NEMECZ Ernő: Ásványok átalakulási folyamatai talajokban

Akadémiai Kiadó, Budapest, 2006, 324 p.

A könyv két fő részből áll. Az I. rész az általános ismereteket ásványcsoportonként tárgyalja, a II. rész a konkrét megvizsgált talajszelvények tulajdonságait ismerteti.

Az *Ásványok átalakulása a felszínen. Ásványok, közetek mállása* című I. részben a mállási folyamatokról ad először elemző, fizikai és kémiai alapfogalmakra visszavezetett leírást, majd ezek együttes kölcsönhatását tárgyalja a természetes folyamatokban. Először a mechanikai mállás, majd a kémiai mállás jelenségével foglalkozik. Utóbbi

vizsgálatát visszavezeti a vizes oldatok kémijára. A termodinamikai alapokismertetése után az oldódási és kicsapódási folyamatok vizsgálatára tér rá. Azt a szinte lehetetlen feladatot, hogy érthetően és röviden, de mégis szabatosan ismertesse a termodinamika fő tételeit, a szerző bravúrosan oldotta meg. Kitér a felületi kémiára, ami már a talajban jelentős szerepet játszó kolloidika területét érinti.

Az elméleti alapokat követően az ásványok oldódási tulajdonságaival ismerkedhetünk meg. Sorra tárgyalja a legfontosabb ásványcsoportokat, amelyeket közet-, vagy talajalkotó ásványoknak is lehetne nevezni. Ez a rendszeres kémiai ásványtan lényegesen különbözik a hagyományos ásványtan könyvekben található, elsősorban a határozásra irányuló ismeretektől. Magyar szakkönyvben talán először szerepelnek így összegyűjtve az ásványok termodinamikai tulajdonságai. Az I. rész vége felé az eddigi analitikus kémiai ismeretek komplex alkalmazása következik, olyan bonyolult természeti folyamatok megértésére, mint a klíma szerepe, az erózió, a földtörténeti múlt talajai, valamint a mállás mai civilizációs jelentősége. Ezekben a fejezetekben található a földtudományi megközelítés többlete a pusztán elemző alaptudományi tárgyalásmóddhoz képest.

Az *Ásványok átalakulási folyamatai a vizsgált talajokban* című II. rész a jellemző talajszelvények vizsgálati eredményeit tartalmazza.

NEMECZ professzor és kutatócsoportja a talajok és a mállás kérdéskörében évtizedek óta folytat egységes szemléletű kutatásokat. Az eredményeik korszerű összefoglalását és elméleti alapokkal kiegészített értékelését e fejezetben kapjuk meg. A bevezetés után a minták gyűjtését és a vizsgálati módszereket ismerteti. Az eredmények bemutatása a szemcseeloszlás ismertetésével kezdődik, majd az egyes ásványok viselkedésének részletezése következik.

A bevezetőben fogalmazza meg az ismertetett kutatás alap gondolatát: „... az ásványok le- vagy felépülő jellegének megállapítása elsősorban a méretek szerinti frakciókban való eloszlási függvényből vezethető le” (126. old.), azaz egy-egy alkotórész mennyiségének vagy más paraméternek a szemcse nagyság szerinti eloszlásából a genetikai folyamatokra lehet következtetni. A következtetés alapelvei a 29. táblázatban vannak összefoglalva (127. old.). Bár ezt alapvetően igaznak lehet elfogadni, később maga a szerző is hoz példákat kivételekre (pl. a D frakció kiemelkedő szerepének tárgyalása során a lösz anyakközvetből átörökölt szemcse nagyság, a mechanikailag aprózódott, szelfújta anyag szemcsemérete stb.). Kivételeket eredményezhetnek olyan figyelembe nem vett talajtani folyamatok is, amelyek mechanikai átrende-

zódással járnak, mint pl. az agyagbemosódás. A 29. táblázatban összefoglalva alapelvet tehát csak akkor érvényesek, ha a szemcseeloszlást alapvetően az oldódás-kicsapódás jelenségköre szabja meg.

Mintegy 80 talajszelvény részletes, és azonos módszerekkel történő vizsgálatát végezték el. Hogy ez milyen hatalmas adatmennyiséget jelent, az mutatja, hogy csak a fáziselemzési adatok száma szelvényenként mintegy félezer, és ehhez járulnak még a főelemek és nyomelemek elemzési adatai. A minták 6 genetikai csoportba való sorolása (43. tábl.) a földtani-talajtani áttekintést könnyíti meg. A szerző legrészletesebben a löszön kialakult talajokkal foglalkozott, itt hasznosnak bizonyult a Pécsi Mártonnal való együttműködés. Jó lett volna az egyes szelvénytípusokról a talajtanban szokásos módon rövid leírást adni (A, B, C szint stb.). A szerző hagyományos talajzónák figyelmen kívül hagyását, azzal indokolja, hogy azok ásványtanilag általában nem különböztek (259–263. old.).

A vizsgálati módszerek ismertetése fényt derít a technikai háttérre, ami egy 5 μm átmérőig lemenő, lézersugárral lyuggatott, ultrahanggal működő tetett szitasorozat. A kapott frakciók ásványtani vizsgálata a röntgendiffrakciós módszer mennyiségi elemzésre való alkalmazásán alapult, amit elektronmikroszkópos és optikai fénymikroszkópos vizsgálatok egészítettek ki. A szemcseeloszlás módszerének leírása vezeti be az egyes ásványok eredeti és sajáteloszlásának fogalmát.

A Magyarországon gyűjtött talajok részletes ásványtani jellemzése az adatközlés szempontjából a monográfia legértékesebb része. Lényegesen megnöveli a hazai talajok ásványtani összetételéről való, eddig elég hiányos ismeretünket. A szerző az egyes ásványcsoportok mennyiségének eloszlását két fő szempont, a szemcseméret és a mélység függvényében vizsgálja. E két paraméter függvényében az egyes változókat szemléletes, perspektivikus eloszlási diagramokon ábrázolja. A diagramokat jól egészítik ki az elektronmikroszkópos morfológiai megfigyelések.

A II. rész a nyomelemek eloszlásának a tárgyalásával zárul. Erre a témára itt csak utalásszerűen kerülhetett sor, pedig a vizsgálati adatmennyiség ugyanolyan gazdag, mint az ásványokra vonatkozó. A részletes értékelése még egy hasonló másik monográfiát érdemelne.

Az *Összefoglalás és következtetések* című zárófejezet kiemeli a laboratóriumi és természeti megfigyelések különbségét, és ez utóbbiak jelentőségét. Véleményem szerint NEMECZ professzor következtetései levonásában túlzottan is óvatos, amikor azokat csak a vizsgált mintaanyagra tartja érvényesnek. Ez a gazdag adatsor általánosan is érvényes következtetések egész sorát tette lehetővé.

A könyv jelentőségét egyrészt a talaj vizsgálatának középpontba állítása adja, másrészt a fizikai-kémiai, termodinamikai szemléletmód alkalmazása közönséges hőmérsékletű és nyomású képződeményekre. Az egyszerű kémiai rendszerekre való visszavezetés leegyszerűsíti a látszólag bonyolult összefüggéseket. Ugyanakkor az összetett, fenomenológikus folyamatok tárgyalására is szükség van. E téren hasznosnak bizonyult az alkalmazott statisztikus szemléletmód. Ebben is úttörő jelentőségű a könyv a magyar szakirodalomban.

VICZIÁN István

**DÖMSÖDI János: Földhasználat
Dialog Campus Kiadó, Budapest, 448 p.**

A terület-felhasználáshoz kapcsolódó valamennyi szakterület, munkaterület (mezőgazdaság, bányászat, erdészet, vízügy, útépités, környezetvédelem, természetvédelem stb.) számára évtizedek óta hiánypótló tankönyvként, szakkönyvként jelent meg az enciklopédia. Művet elsősorban az agrár és földtudományi felsőoktatási intézmények, doktori iskolák hallgatói, oktatói (kutatók, tervezők) és a különböző terület-felhasználással foglalkozó bányászati, erdészeti, mezőgazdasági (földügyi), vízügyi hivatalok, intézmények, kutató, tervező intézetek munkatársai hasznosíthatják. A lektorok és a tárgykörben érdekeltek egyöntetű véleménye szerint is a könyv a rendszerváltás és az EU-csatlakozás után különösen hiánypótló műnek számít. A földhasználat teljes vertikumát tárgyalja, beleértve a kőportrágyák, ásványi (talajjavító) anyagok teljes körű rendszerét és hasznosítását.

Néhány főbb fejezete: az európai földhasználat, birtokszerkezeti kialakulása; mezőgazdasági, erdészeti, természetvédelmi földhasználat, tájhasználat szerkezete, fejlődési irányai; birtokpolitika, birtokszerkezet, birtokrendezés, birtoktervezés; földminősítés; földértékelés; földminőségromlás; földminőségjavítás (mindezek geomorfológiai, földtani, talajtani, talajtechnológiai vonatkozásai); mezőgazdasági parcellazonosító rendszer; földvédelem; földnyilvántartás. A bányászattal (a geológiai, környezetföldtani célú vizsgálatokkal, szolgáltatásokkal, létesítmények tervezésével, elhelyezkedésével) kapcsolatos területeken a könyv sok adatot, információt, ismertet nyújt és tervezési segédletként szolgálhat.

Megrendelési cím: Dialog Campus Kiadó, 1088 Budapest, Rákóczi út 9.

E-mail: dialogk-schenkb@t-online.hu

DÖMSÖDI János